

CSALÁD ÉS/VAGY HIVATÁS?

NŐK A TERMÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓI PÁLYÁN

Hogyan tudják a kutatónők összeegyeztetni magánéletüket a szakmájukkal? Kitolódik-e családalapításuk a karrier miatt? Valóban hátrány-e a gyermekvállalás? A sztereotípiák avagy önmaguk ellen küzdenek leginkább? Kik és mik segítik, illetve hátráltatják őket igazán a tudományos munkáikban?

A tanulmány a természettudomány (főként a kémia) területén kutató nők értékorientációit, attitűdjeit, magánéletük és hivatásuk összeegyeztethetőségét, szakmai fejlődésük és munkahelyi előmenetelük esetleges akadályait mutatja be egy költségvetési kutatóhelyen, 2006-ban lefolytatott kérdőíves felmérés eredményei alapján¹.

I. Nők a munkaerőpiacon

Magyarországon az 1990-es éveket megelőző évtizedekben magas női foglalkoztatottság alakult ki. A nők túlterheltté váltak, meggyengültek a hagyományos családi funkciók. Jövedelmük azonban emelte a háztartás színvonalát, enyhítette a női szegénységet és csökkentette a családdal, illetve a férfiakkal szembeni kiszolgáltatottságukat. A rendszerváltozás óta visszaesett a foglalkoztatottak száma, megnőtt a munkanélküliség, de a diplomás és szakmunkásnők száma növekedett. A nők száma immáron meghaladja a férfiakét a felsőoktatási intézmények hallgatói, a diplomások, és az aktív keresők soraiban is. A képzettség emelkedése új távlatokat nyitott a munkavállalási lehetőségeikben; nagyobb eséllyel indulhatnak a munkaerőpiacon, magasabb jövedelemre tehetnek szert, sikert és karriert érhetnek el a szakmájukban.

A női munkavállalás megítélése

A teljes „látszatszfoglalkoztatottság” és a nők kényszerfoglalkoztatásának megszűnésével új ideológiák születtek, és a valósághoz közelebb álló attitűdök kerülhettek előtérbe a női munkavállalás megítélésével kapcsolatban. A nők körében csökkent a női munkavállalás kedvező megítélése; inkább a magasabb iskolai végzettségűek, szellemi munkát végzők értettek vele egyet. Sokan a nők lelkiismeret-furdalásában, avagy a kettős teherben való elfáradásukban látják a munkakedvük visszaesését (Tóth 1995.). A nők fő munkavállalási motivációja (az egyetemi végzettségűeké 80%-ban) egyrészt az anyagi kényszer, másrészt hogy nem tartják túl vonzónak a csak háziasszonyi szerepet.

Az „üvegplafon” hatás

Noha történtek lépések a munkaerő-piaci esélyegyenlőség megteremtésére, a nők indulási feltételei és érvényesülési lehetőségei még mindig nem azonosak a férfiakéval. A nőknek általában lehetőségük van alacsonyabb vezetői beosztások megszerzésére a szakmai életútjuk elején, azonban a vertikális szegregáció következtében egy szint után megtorpan a karrierjük, és sokszor a férfiakéval azonos képzettségük és nagyobb teljesítményük ellenére is kisebb az esélyük a továbbjutásra, tudásuk és képességeik elismertetésére. Az akadály egyelőre láthatatlan „üvegplafonként” tornyosul – leginkább a női középvezetők karrierje fölé, s gátat szab a felsővezetői pozíciók megszerzésének. A [vertikális szegregáción](#) kívül még [horizontális foglalkozási szegregáció](#) is akadályozza a nőket, ami azt jelenti, hogy a nők általában az amúgy is elnőiesedett, kisebb presztízsű és jövedelmű szakmákban tudnak csak elhelyezkedni;

”üvegfal” zárja el őket a hagyományosan férfiak által uralt, társadalmilag megbecsültebb, nagyobb jövedelmet biztosító foglalkozások megszerzésétől (Nagy 1997., 1999.).

Család és/vagy hivatás?

A gyermekes kutatónők képzési, karrier- és mobilitási lehetősége jóval korlátozottabb, mint férfi kollegáiké, amit az is megerősít, hogy a megkérdezettek a nők reprodukciós feladataiban látják a nemek karrieregyenlőtlenségeinek okait (Nagy 1997). Ennek ellenére a kisgyermekes anyák majd 40%-a szeretne munkájában előrelépni, karriert befutni, amit azonban csak úgy tudnak elképzelni, ha annak a család nem látja kárát. A férfiak (apák) véleménye is csak ebben az esetben pozitív a feleségük munkavállalásával kapcsolatban.

A növekvő női ambíció és karriervágy ellenére a magyar nők még mindig családközpontúak. A végzettség emelkedésével ugyan emelkedik a családot és munkát egyformára értékelők, és csökken a magánéletet előtérbe helyezők száma (Tárki-Omnibusz 1998.), de a megkérdezett nők kétharmada a magánéletét részesíti előnyben a hivatásával szemben (Pongrácz 2001:38).

II. A természettudományi kutatói pálya

A felsőoktatás

A nők egyetemeken és főiskolákon való részvételi aránya folyamatosan emelkedik Magyarországon. 1992-ben fordult meg a nemek aránya, amikor is több nő szerzett diplomát, mint férfi; 2005-ben már 53,5%-ban találhattunk nőket a felsőoktatásban. A nők a – hagyományosan férfiak által dominált – természettudományi képzési terület hallgatóinak soraiban is már 50 százalékban vannak jelen, arányuk lassan megközelíti az összes képzési terület nőhallgatói arányát.

Az egyetemi és főiskolai hallgatók nemek szerinti megoszlása a természettudományi képzésben* (%)

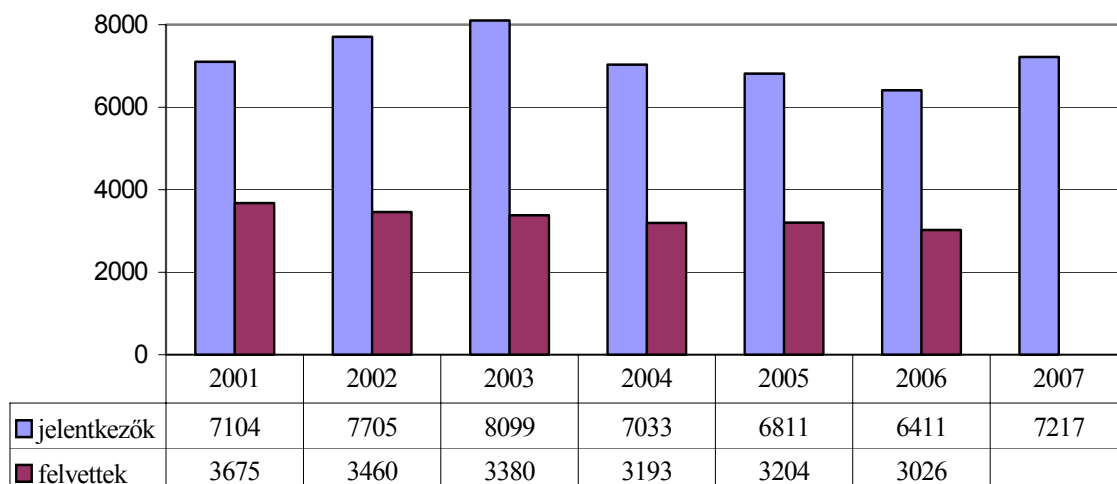
tudományterület	1990			2003			2005		
	nő	férfi	együtt	nő	férfi	együtt	nő	férfi	együtt
természettudományok	41,4	58,6	6,5	49,6	50,4	6,1	50,3	49,7	6,4
többi képzési terület	–	–	93,5	–	–	85,2	–	–	93,6
összes képzési terület	48,8	51,2	100,0	53,7	46,3	100,0	53,5	46,5	100,0

* nappali tagozaton

Forrás: Nők és férfiak Magyarországon, KSH (2005)

Az elmúlt évek csökkenése után, idén ismét nőtt a [természettudományi képzésre](#) (alap nappali) jelentkezők száma, de ahogyan évek óta, idén sem található egyetlen természettudományi szak sem a húsz legnépszerűbb szak rangsorában. A jelentkezőnek átlagosan kétszeres túljelentkezéssel kellett számolniuk, szemben a népszerűbbnek számító bölcsész- és társadalomtudományi szakok 3-4-szeres túljelentkezésével.

A természettudományi képzésre jelentkezők és felvettek száma* 2001-2007 között
(fő)**

*alapképzésben, nappali tagozaton

** a 2007-ben felvételt nyertekről még nem állt adat rendelkezésre

forrás: OFIK (2007)

A természettudomány szakterületén belül a legtöbb hallgató biológia és földrajz szakokra jelentkezett tavaly. A legnagyobb túljelentkezéssel még mindig a magas presztízsű állatorvosi szakon, a legkisebbel pedig a matematika szakon kellett szembe nézniük a jelentkezőknek.

Jelentkezők és felvettek száma a természettudományi alapszakokon 2006-ban (fő és %)

Alapszakok	2006		
	Jelentkezők	Felvettek	
		fő	%
állatorvosi	493	91	2,2 %
biológia	2763	1108	26,3 %
fizika	757	401	9,5 %
földrajz	2096	854	20,2 %
kémia	683	369	8,7 %
környezettan	1703	648	15,4 %
matematika	1296	749	17,7 %
Összesen	9791	4220	100,0 %

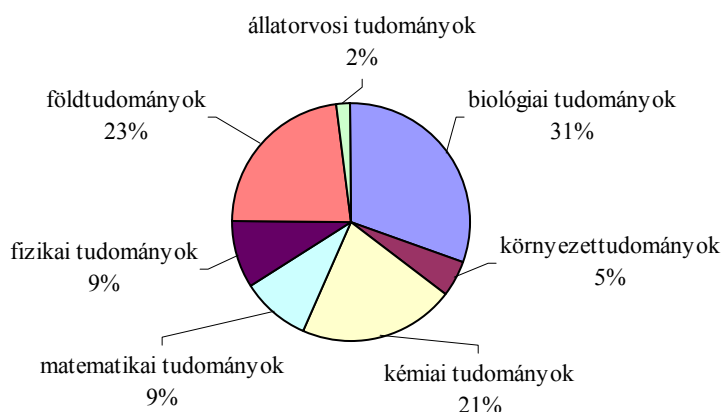
Forrás: OFIK (2007)

A tudományos fokozatok és az akadémiai tagság

Érdekes összehasonlítani egy-egy szakterületet az egyetemi alapképzésben diplomát szerzők, majd PhD fokozatot szerzettek arányát tekintve. A természettudományok oktatásában a biológia mind az alapképzés, mind a PhD képzés terén dominál, hiszen egyrészt az összes diplomás több mint egynegyede (26%), másrészt az összes PhD fokozatot szerző közel egyharmada (31%) biológus. A matematika és környezettudományok terén viszont már nem ennyire egyértelmű a kép: igaz, hogy az alapképzésben még viszonylag magas az arányuk a természettudományon belül (17,7, illetve 15,4%), ám a PhD fokozatig is eljutó természettudós kutatók között már csak 9, illetve 5%-ban képviseltetik magukat. Ezzel ellenkező tendencia figyelhető meg a kémia szakterületén. A természettudományos alapképzésben diplomát szerzők között ugyanis mindössze 8,7% az arányuk, de az itt végzők jelentős része a későbbiek során doktori fokozatot

is szerez. Ennek eredménye, hogy a PhD címmel rendelkezők több mint egyötödét (21%) már kémikusok teszik ki.

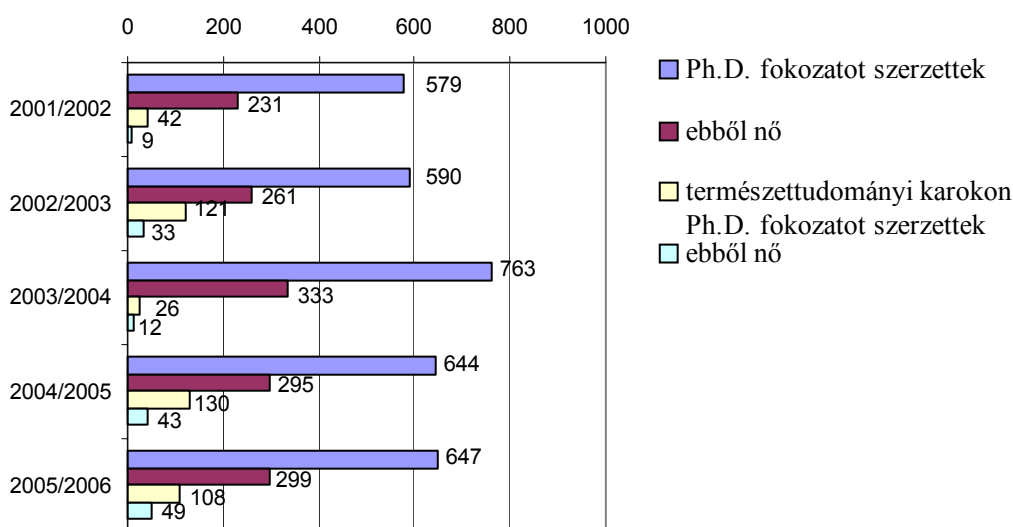
A természettudomány szakterületén Ph.D. fokozatot szerettek tudományági megoszlása 2005-ben

Forrás: OKM (2007)

Iskolázottságuk emelkedésével megnőtt a nők tudományos pályára való esélye is. Számuk és arányuk folyamatosan emelkedik az első tudományos fokozat, [a PhD megszerzésében is a természettudomány területén](#); de még 5%-kal elmarad a felsőoktatásban való kiegyenlített részvételüktől.

A PhD fokozatot szerettek száma* 2001-2006 között (fő)

*állami intézményekben
forrás: OKM (2007)

Az akadémia doktorai (DSc) között már csak 10,7%-ban, az összes valaha megválasztott akadémikus között pedig 1,6%-ban találunk nőket a természettudomány területén.

A kutatói pálya

A tudományos kutatói pályát választók kutató-fejlesztő intézetekben, felsőoktatási kutatóhelyeken, vagy vállalkezási kutató-fejlesztő helyeken helyezkedhetnek el. Míg az 1960-as években a kutatók 20%-át, addig 1998-ban már 34,5%-át alkották nők. A következő táblázat megmutatja, hogy a kutatónők aránya általában jóval alacsonyabb a magasabb jövedelmet biztosító versenyszférában, mint az államiakban, viszont a természettudomány területén hasonló arányban (kb. 30%) találunk kutatónőket mindhárom szférában.

A kutató-fejlesztő helyeken foglalkoztatott kutatók létszáma* szektorok szerint 2005-ben (fő és %)

tudományos kutató és fejlesztő	kölségvetési kutató-fejlesztő intézetben		felsőoktatási kutatóhelyen		vállalkozási kutató-fejlesztő helyen		összesen	
	összes (fő)	ebből nő (%)	összes (fő)	ebből nő (%)	összes (fő)	ebből nő (%)	összes (fő)	ebből nő (%)
természettudományok	2 163	28,8	2 552	30,3	156	30,8	4 871	29,7
többi tudomány	4 050	43,1	16 534	37,5	5 952	22,4	26 536	35,0
összesen	6 213	38,2	19 086	36,6	6 108	22,6	31 407	34,2

*eseti megbizással foglalkoztatottak nélkül
forrás: KSH, K+F (2005)

III. A kutatás.

A kutatók magánéletének és munkáinak összeegyeztetése

A tanulmány további részében a női kutatók szakmai életútjának, családalapításának és nemi szerepekkel kapcsolatos attitűdjének összefüggéseit mutatjuk be. Vizsgálati eredményeink értelmezésekor természetesen figyelembe vesszük a férfi kutatókra vonatkozó eredményeket is. Erre nem csak a vizsgálat módszertani megfontolásai ("kontrollcsoport") miatt, hanem a változó félben lévő nemi szerepek, attitűdök mélyebb feltárása érdekében is szükség van.

A családalapítás időzítése az életútban

A kutatásban megvizsgált, 35 év alatti generáció több mint fele úgy érzi, hogy családalapítása későbbre tevődött, tevődik, mint szeretné. Ez az érzés mindkét nem esetében főleg a gyermektelen fiatalokat nyomasztja, de a 35 évnél idősebb, már családot alapított kutatók 20%-a is hasonlóan érez.

A házasság

Míg hazánkban a férfiak átlagosan 3-4 évvel idősebbek a nőknél a házasságkötés időpontjában, addig a kutatónők és férfiak egyidősen, kb. 27 évesen házasodnak. A válaszadó nők 82,5%-ának, a férfiak 87,3%-ának házas/élettársa is felsőfokú végzettségű, és 50-25%-ban rendelkezik valamilyen tudományos fokozattal is. Jól megfigyelhető, hogy az iskolázottsági és kulturális homogámia erősen kihat a kutatók párválasztási szokásaira, azaz a kutatók nagy valószínűséggel választanak maguknak diplomás, és sokszor hasonló foglalkozású házastársat.

Napjainkra a fiatal generáció házasságkötése talán csak egy évvel tolódik ki az idősebb kutatótársaikhoz képest, de ez már nem számít késői házasságkötésnek, mert a társadalom „utolérte” őket: az első házasságkötés átlagos életkora napjainkban már szintén 26-28 év. Jelentős eltérés az 50 év fölötti kutatónők esetében mutatható ki: a PhD-s nők 24,5 évesen, a DSc-t szerzettek csak 29 évesen mentek férjhez.

A kutatók átlag életkora az első házasságkötéskor (év)

jelenlegi életkor	átlag életkor az első házasságkötéskor			
	a vizsgált mintában		Magyarországon*	
	nő	férfi	nő	férfi
35 év alattiak	26,7	27,5	26,0	28,5
35-49 év közöttiek	27,9	27,8	22,2	25,0
50 éves vagy annál idősebbek	26,1	26,3	21,6	24,3

* saját számítás KSH statisztikákból, adott születési évjáratokra (megközelítő értékek)

A gyermekvállalás

A vizsgált mintában a 35 év alatti kutatók még csak 14%-a vállalt gyermeket, az 50 év feletti kutatók 18%-ának pedig nincsen gyermeke. A gyermekes kutatók körében az átlagos gyermekszám a nőknél 1,8, a férfiaknál 1,9; és az esetek többségében a kétgyermekes családmodell jellemző. A gyermekvállalás korábbra esik a fiatalabb kutatóknál, mint idősebb kolleganőiknél, noha az általános hazai tendencia pont az ellenkezője. Ennek köszönhetően nekik az átlagoshoz képest „csak” kb. két évvel tolongott ki a gyermekvállalás, idősebb kolleganőiknek viszont 6-7 évvel is. A nagydoktori fokozattal rendelkező kutatóknak a gyermekvállalást PhD-s kolleganőikhez képest 6,5 évvel későbbre, 33 éves korukra időzítették.

A kutatók átlag életkora az első gyermek születésekor (év)

jelenlegi életkor	Átlag életkor az első gyermek születésekor			
	a vizsgált mintában		Magyarországon*	
	nő	férfi	nő	férfi
35 év alattiak	27,7	27,6	25,9	n.a.
35-49 év közöttiek	30,5	30,1	22,9	n.a.
50 éves vagy annál idősebbek	29,1	28,9	22,7	n.a.

* KSH statisztikák adott születési évjáratokra, házas nőkre számítva (2005)

A családi munkamegosztás

Nagyon hasonlóak a kutatók háztartással, gyermekneveléssel és jövedelemszerzéssel kapcsolatos attitűdjei. Magas számban értenek egyet abban, hogy a gyermeknevelés nem köthető nemi szerephez, hanem mindkét szülőre egyformán tartozik. A gyermekellátást és háztartási munkákat ugyan a többség már közös feladatnak gondolja, de még mindig sokan érzik csak a nők feladatának, mint ahogyan a pénzkeresést is a férfiakénak.

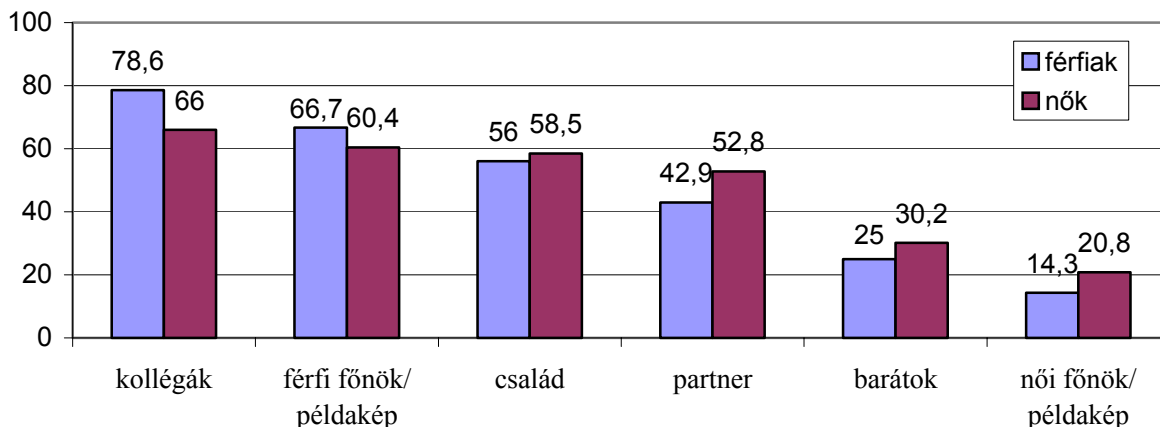
A kutatók otthoni munkamegosztása (%)

Kinek a feladata?	A nők szerint			A férfiak szerint		
	a nőké	a férfiaké	mindkettőé egyformán	a nőké	a férfiaké	mindkettőé egyformán
a gyermeknevelés	7,7	0,0	92,3	11	0,0	89,2
a gyermekellátás	40,0	0,0	59,6	34	1,2	65,1
a háztartás	42,0	0,0	57,7	40	0,0	60,2
a pénzkeresés	0,0	37,0	63,5	0,0	45,0	54,9

A felettesek, a család és a barátok szerepe a szakmai életútban

A kutatók szakmai feletteseikkel való viszonya kétpólusú, meghatározó jellegű és erősen életkorhoz kötött. Ugyanis a kutatók kb. 63%-a (javarészt a 35 év alattiak) élvezzi a főnöke támogatását, de a többi (főleg az idősebb, tapasztaltabb) kutató számára pont a szakmai felettes jelent hátrányt. A fiatal nők inkább a férfi főnökök (50%), a fiatal férfiak pedig a női főnökök (67%) támogatását tartják jelentősnek.

A kutatóknak a szakmájukban legtöbb támogatást nyújtó személyek (%)

Akadály a gyermekvállalás és szakmai bizonytalanság

Nemüktől és életkoruktól függően a kutatók számára más-más akadály jelent hátrányt szakmai munkáik folyamán. A gyermekes (általában 35 év feletti) kutatónők csak 21%-a éli meg hátrányként a gyermekvállalást a szakmára nézve, ami leginkább a publikációk számában, a külföldi szakmai utak elvállalásában és a szakmai vérkeringésben való bent maradásban veti őket vissza. Számukra inkább a szakmai felettes jelent problémát, ellentétben a 35 év alatti (javarészt gyermektelen!) kutatónőkkel, akiknek közel kétharmada pont a gyermekvállalásban, illetve a magabiztosság hiányában látja karrierjének fő akadályát, s nem a főnökében. Az idősebb, 50 év feletti nők pedig a legnagyobb gondot a családi kötelezettségekben látják. A szakmai felettes okoz gondot a férfiak 37%-ánál is. A fiataloknál (mindkét nem esetében!) az egyre inkább előtérbe kerülő magabiztosság-hiány problémája megerősíti az ún. mentor-program szükségességét - miszerint egy idősebb, tapasztaltabb kollega segíti a fiatal kutatókat pályakezdésüket követően.

A kutatók szakmai munkáját gátló tényezők életkori megoszlása (%)

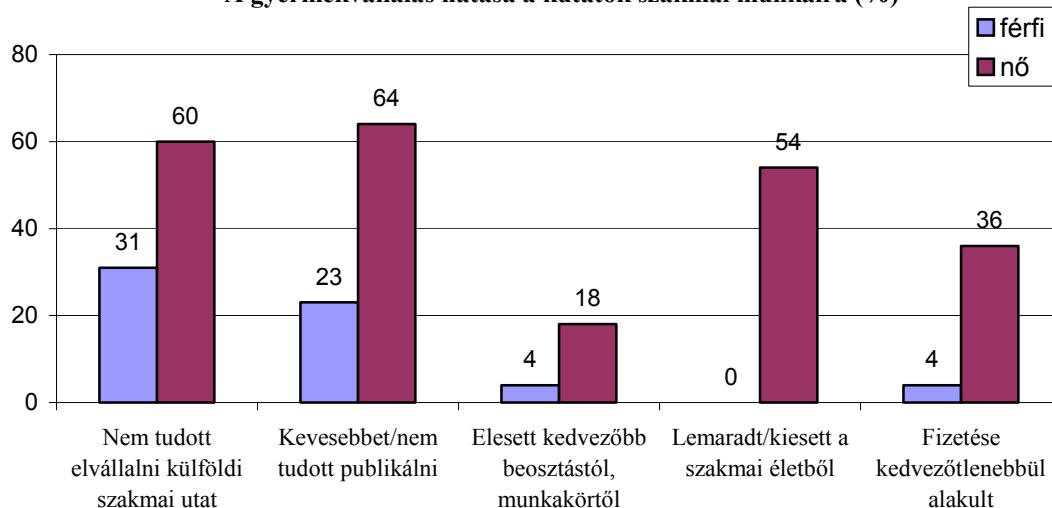
nők

35 év alatt	%	35-49 év között	%	49 év felett	%
gyermekvállalás	66,7	szakmai felettes	58,3	családi kötelezettségek	50,0
magabiztosság hiánya	42,3	előítéletek, sztereotípiák	25,0	előítéletek, sztereotípiák	21,4
előítéletek, sztereotípiák	26,9	gyermekvállalás	21,4	gyermekvállalás	21,4
tanácsadás hiánya	26,9	elégtelen képzettség	16,7	kollegák	21,4
		magabiztosság hiánya	16,7	magabiztosság hiánya	21,4

férfiak

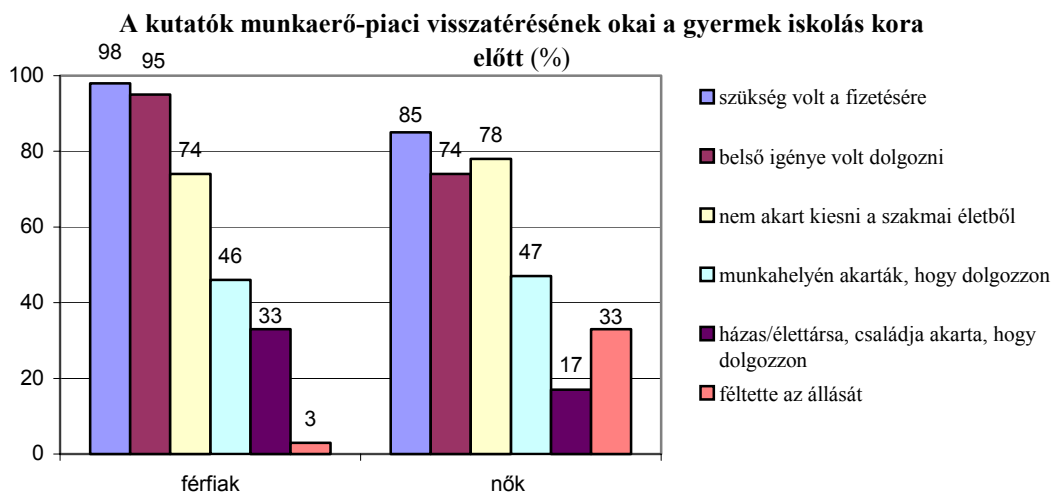
35 év alatt	%	35-49 év között	%	49 év felett	%
magabiztosság hiánya	39,3	szakmai felettes	40,0	szakmai felettes	42,5
előítéletek, sztereotípiák	32,1	magabiztosság hiánya	33,3	család	27,5
szakmai felettes	28,6	család	20,0	nem volt akadály	25,0

A gyermekvállalás hatása a kutatók szakmai munkáira (%)

Visszatérés a munkaerőpiacra

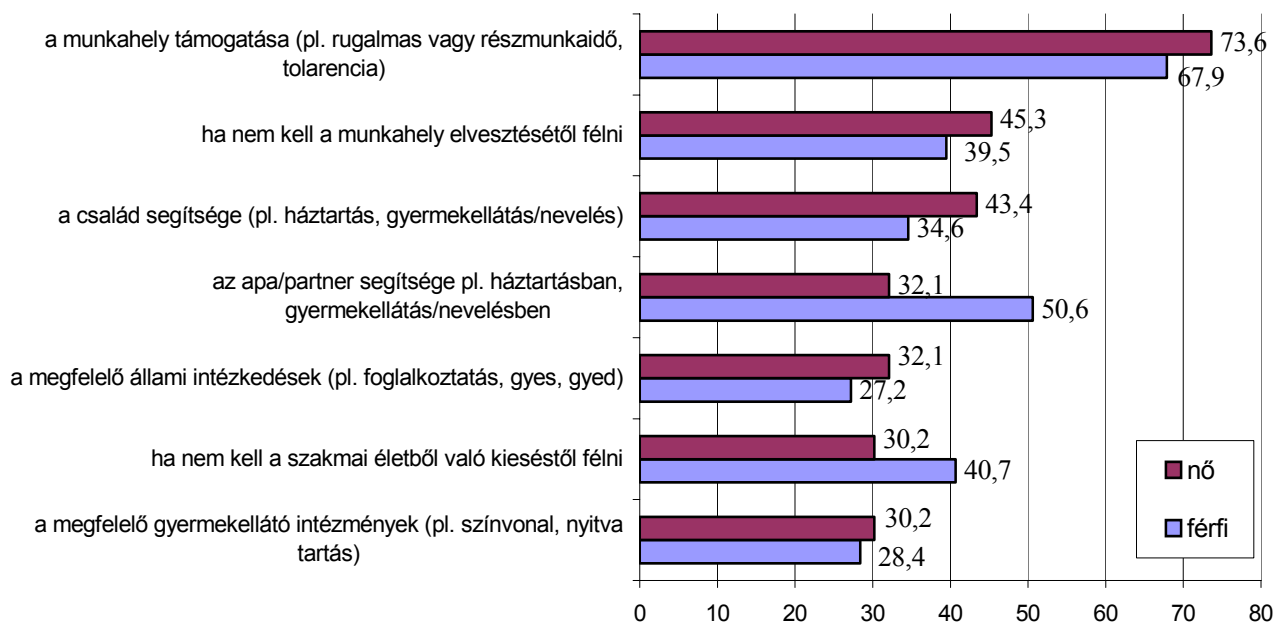
A gyermek születése utáni keresőmunka folytatását a legmeghatározóbb módon (85-98%) a pénz teszi szükségessé mindkét nemnél. A férfiaknál majdnem ilyen magas a munkára való igény (95%) – a nők erre kisebb mértékben motiváltak (74%). A férfiaknál elenyésző a munkahelyi egzisztencia féltése (csupán 3%), azonban a nők mintegy egyharmadát érinti. A gyermekszülés után az idősebb kutatónők inkább a pénz, a belső igény és a szakmai életből való kieséstől való félelem, a 35-50 év közöttieket a munkahelyük elvárása (is), míg a mostani, fiatalabb generáció leginkább a munkahely elvesztésének félelme miatt kényszerül korábban visszatérni a munkájához.

A gyermekvállalást megkönnyítő tényezők

A kutatók döntő többsége szerint a nők gyermekvállalását egy családbarát munkahely segítené legjobban (rugalmas munkaidő, részmunkaidő, rendkívüli távollét és otthoni munkavégzés engedélyezése), de mint azt az előbbieken láthattuk, a fiatal, gyermekvállalás előtt álló kutatónők inkább a munkahely elvesztésétől félnek a szülés kapcsán. Fontos szerepe van még a családi támogatásnak is, azonban az 50 év fölötti DSc-s nők kevésbé tartják fontosnak a családtól kapott segítséget, mint PhD-s kolleganőik, ami azért furcsa, mert saját bevallásuk szerint pont ők azok, akik a gyermekeik születésekor a legtöbb segítséget kapták a családtól.

Ami segítené a kutatónőket a gyermekvállalásban (%)

A szakirodalomban több helyütt találkozhatunk a részmunkaidőre vonatkozó javaslattal, mint megoldás a főként gyermekes nők számára. Megvizsgálva azon kutatónőket, akik 18 év alatti gyermeket nevelnek kiderült, hogy a részmunkaidő csak 27%-uknak lenne megoldás. A részmunkaidőt kívánók kétharmada pedig nem is nevel kiskorú gyermeket.

Előítéletek, sztereotípiák

Bár a kutatók 50%-a nem köti nemi szerephez a vezetői képességeket sem, mégis nők és férfiak között egyetértés van egyrészt abban, hogy inkább a férfiaknak van nagyobb esélyük magasabb beosztás elérésére, másrészt pedig abban, hogy szívesebben dolgoznak férfi főnök mellett. Ugyanakkor bevallásuk szerint a vizsgálatban szereplő nők 20%-át érte nemükre vonatkozó hátrányos megkülönböztetés a munkahelyükön az elmúlt egy év folyamán, ami az előítéletek és sztereotípiák továbbélését mutatja.

Előítéletek, sztereotípiák a kutatóhelyen (%)

	a nők szerint			a férfiak szerint		
	a nők	a férfiak	mindkettő egyformán	a nők	a férfiak	mindkettő egyformán
Ki rendelkezik jobb vezetői képességekkel?	8,0	42,0	50,0	1,2	47,0	51,8
Kinek kell többet teljesíteni ugyanazon elismerésért?	73,1	3,8	23,1	39,5	4,9	55,6
Kinek van nagyobb esélye a szakmai előrejutásra, magasabb beosztásra?	5,7	66,0	28,3	2,4	58,6	39,0
Kinek a munkája kíván nagyobb áldozatot, lemondást a magánélete rovására?	80,8	0,0	19,2	68,7	2,4	28,9
Férfi vagy női közvetlen felettessel dolgozik szívesebben?	5,7	43,4	50,9	3,7	39,5	56,8

Az egyensúly

A magánélet és a munka egyensúlyának vizsgálatakor a kutatók maguk becsülték meg, hogy mennyire fontos számukra a magánéletük, a háztartási és szakmai munkájuk, és hogyan képesek ennek megfelelően megszervezni az életüket.

A magánélet és a munkák egyensúlya (%)

	a nők számára		a férfiak számára	
	mennyire fontos	mi a valóság	mennyire fontos	mi a valóság
magánélet	47,8	33,7	44,6	34,2
háztartási munka	13,1	16,3	11,4	11,3
szakmai munka	39,1	50,0	44,0	54,5
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

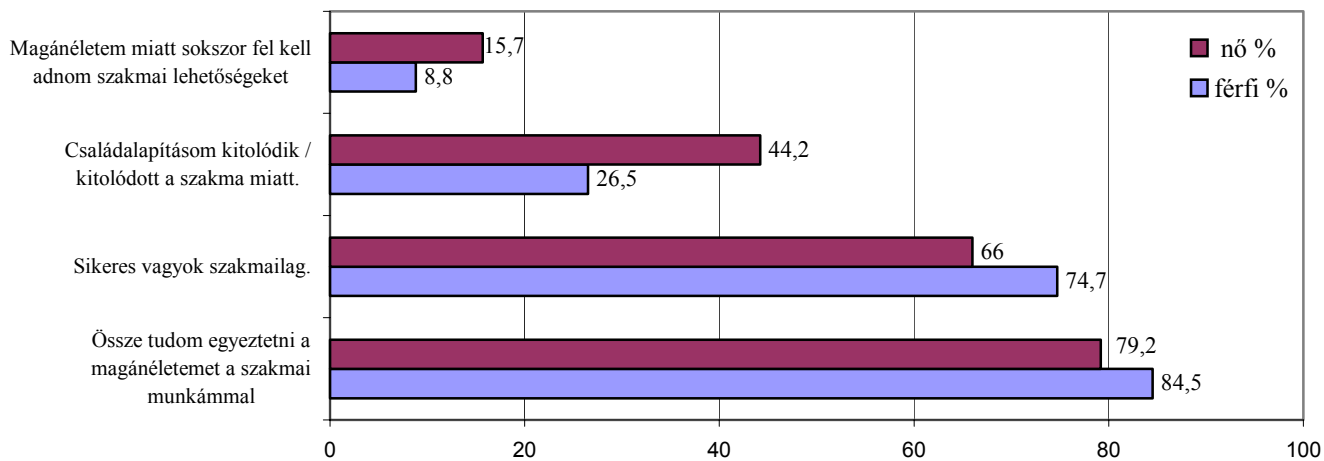
A magánélet és a munka fontossága (mind a szakmai, mind a háztartási) majdnem egyenlő értéket képvisel a kutatók számára. A nők láthatóan a háztartási munkát a szakmai munkák mellé sorolták, míg a férfiak inkább különálló egységként kezelték, és pusztán a szakmai munkáikat és a magánéletüket hozták egyensúlyba. Esetünkben nem találunk egy olyan kutatót sem, aki a szakmáját a családja elé helyezte volna, a gyakorlatban viszont ez sokszor előfordul velük.

Magánélet és a munka összeegyeztetése

A kutatók átlagosan kb. 12%-kal foglalkoznak többet a szakmai munkájukkal, mint amennyit szeretnének. A férfiak 25, a nőknek pedig csak 17%-ának sikerül ugyanolyan, vagy magasabb mértékben megvalósítani a magánéletre szánt időt. A nők több mint fele kevesebb időt tud családjára, kedvteléseire szánni, mint szeretné; 44%-uk úgy érzi, hogy a szakmája miatt későbbre halasztódott a családalapítása, és magánélete miatt sok szakmai lehetőséget kellett

feladnia. Mindezen állításaik ellenére közel 80%-uk azt vallja, hogy jól össze tudja egyeztetni a két területet, sőt általában elégedett a munkájával és sikeresnek is érzi magát benne.

A magánélet és a munka összeegyeztetése

IV. Összefoglalás

- ✓ Az azonos iskolai végzettség és kulturális háttér a diplomások egymás közötti házasodását segíti elő, így a kutatók házas/élettársai döntően maguk is felsőfokú végzettségűek, és sokszor rendelkeznek tudományos fokozattal.
- ✓ A kutatónők generációtól függetlenül 27 éves koruk köré időzítik (első) házasságkötésüket és gyermekvállalásukat. Az idősebb generáció esetében ez 5-7 év késést jelentett az akkori statisztikákhoz képest, de napjainkra már nem számít késői időzítésnek, mert a társadalom mintegy utolérte őket a „késésben”.
- ✓ A kutatók számára leginkább a gyermekvállalás, a magabiztosság hiánya és a szakmai felettes jelent akadályt a szakmai előrelépésben. Az önbizalom hiánya és a gyermekvállalás a fiatal generációt, a szakmai vezetőkkel való nézeteltérések pedig az idősebb generációt érintik.
- ✓ A háztartásokban történő munkamegosztás és a munkahelyi problémák jellege azt mutatja, hogy a kettős szerepet felvállaló nők 35-50 év közötti korosztályára hárul a legtöbb teher. A hagyományos családi szerepek viszont változóban vannak a fiatalabb generáció életében. Nők és férfiak véleménye megegyezik a családi munkamegosztással kapcsolatban. A változás iránya nem a szerepek felcserélése, hanem a háztartás, gyermeknevelés és a pénzkeresés közös megosztása felé mutat.
- ✓ A kutatók a magánélet és munka összeegyeztetését lehetségesnek tartják, ugyanakkor számos problémával kell szembenézniük. A fiatal kutatónők számára a legfontosabb egy biztos munkahelyi háttér lenne, amely a gyermekvállalás ellenére stabil munkaviszonyt, szakmai útmutatást és támogatást, illetve előmeneteli lehetőséget biztosítana számukra.

Paksi Veronika

V. Felhasznált irodalom

1. Kutatás-Fejlesztés (2005) KSH, Budapest.
2. Nagy Beáta (1997): Karrier női módra. In Lévai Katalin – Tóth István György (szerk.) *Szerepváltozások*. Jelentés a nők helyzetéről. TÁRKI–Munkaügyi Minisztérium, Budapest, 35–51.
3. Nagy Beáta (1999): Munkahelyi előmenetel. In Pongrácz Tiborné–Tóth István György (szerk.) *Szerepváltozások*. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI–Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 30–39.
4. Nők és férfiak Magyarországon (2005) KSH, Budapest.
5. Pongrácz Tiborné (2001): A család és a munka szerepe a nők életében. In *Szerepváltozások*. Jelentés a nők helyzetéről. Tárki-Munkaügyi Minisztérium, Budapest 30-45.
6. Tárki-Omnibusz (1998)/2,3,4. http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/abra/image_029.html
7. Tóth Olga (1995): Attitűdváltozások a női munkavállalás megítélésében. *Szociológiai Szemle* 1:71-86.
8. OKM statisztikák (2007)
9. Országos Felsőoktatási Információs Központ (OFIK) www.felvi.hu
 - *Természettudomány: javuló esélyek a munkaerőpiacon* (http://www.felvi.hu/index.ofi?mfa_id=26&hir_id=7722)
 - *Üvegfalak és üvegplafonok - nőként diplomásnak lenni* (http://www.felvi.hu/index.ofi?mfa_id=414&hir_id=7679)

¹⁻² A tanulmány alapjául egy költségvetési kutatóhelyen 2006-ban lefolytatott kérdőíves felmérés szolgált, amelynek keretében 137 kutató körében készült lekérdezés. A kutatás elsődleges célja szakdolgozat elkészítése volt.